

ТРАНЗАКЦІЙНА ТЕОРІЯ ЛУЇЗИ М. РОЗЕНБЛАТТ: МІЖ ТЕКСТОМ І ЧИТАЧЕМ

У статті розглянуто транзакційну теорію Луїзи Мішель Розенблатт як певну проміжну ланку між «новою критикою» й теорією читацького відгуку і водночас як самостійну літературознавчу теорію. Увиразнено саме літературно-критичну й теоретичну спрямованість доробку Л.М. Розенблатт, його місце в історії літературної критики у США, окреслено взаємодію з іншими суміжними школами та напрямками.

Ключові слова: транзакційна теорія, «твір», читацька позиція, теорія читацького відгуку, еферентне і естетичне читання

У літературознавстві США другої половини ХХ століття теорія літератури як теорія/філософія інтерпретації літературних творів і літературної критики постала своєрідною зоною контакту та водночас полем «теоретичних війн» між представниками різноманітних літературно-критичних, теоретичних, філософських напрямків та шкіл. Найвпливовішими серед них можна назвати англо-американську «нову критику», російський формалізм, структуралізм, постструктуралізм, марксизм, деконструкцію, психоаналітичну критику, рецептивну естетику і теорію читацького відгуку. Власне, розташування саме у такій послідовності є не випадковим, адже такий «алгоритм» дає змогу певною мірою простежити поступове зміщення (не хронологічно) акценту від Тексту як самодостатнього естетичного об'єкту до Читача у трихотомії «Автор-Текст-Читач», спричинене трансформацією об'єктивної парадигми у літературознавстві на суб'єктивну. Проте, більшість теоретиків зазначених напрямів все ж визнавали істинними певні аспекти і постулати теорій своїх опонентів, вибудовуючи власні.

Досягнення представників американської рецептивної критики чи теорії читацького відгуку (Reader-response theory/criticism) (далі ТЧВ) досі залишаються без належної уваги в українському літературознавстві, хоча певні позитивні зрушення вже відбулися: згадки про ТЧВ містяться в роботах М. Зубрицької [1], захищено кандидатську дисертацію «Парадигми рецептивної критики (з досвіду Констанцької школи та школи “Критики читацької реакції”)» О. Шумською; С. Пригодій у підручнику «Американський романтизм. Полікритика» присвячує один розділ теорії читацького відгуку й розглядає новелу Е. По крізь призму згаданої теорії. Також, слід відзначити ґрунтовне висвітлення ТЧВ і окремих здобутків першої представниці ТЧВ Л.М. Розенблатт Г. Чесноковою [3, 57-65].

Впродовж усієї історії літературно-критичної думки слова *читач*, *слухач*, *реципієнт*, *відгук* використовували досить часто, але вкладали відмінний від представників ТЧВ сенс. Наприклад, за часів античності Платон, Аристотель, Гораций розглядали літературу переважно з точки зору того, як вона впливає на

аудиторію як громадян; у добу Відродження надзвичайно важливим було поняття читацького відгуку виключно невеликої групи впливових аристократів, для яких власне ця література й створювалась; літературознавство XVII-XVIII століть переймалась питаннями досягнення певного бажаного відгуку у читачів та які саме ефекти поезія повинна у них викликати; у романтизмі, зосередженому на сильних почуттях, П.Б. Шеллі розвиває ідею Горація про те, що метою поезії є «навчання й розвага» читачів, також, скажімо, у працях окремих дослідників другої половини XIX століття переважала морально-дидактична або навіть комерційна спрямованість. Читач тих часів був переважно «невидимим» (на думку Л.М. Розенблатт), тобто про нього часто згадували, проте ніколи не надавали «центру сцени» [8, 4]. Дослідження ролі окремого індивідуального читача у реакції/відгуку на художній текст розпочалися лише в минулому столітті, починаючи з праці А.А. Річардса (I.A. Richards) «Практична критика» (1929 р.). Далі, починаючи з межі 60-х і 70-х років XX століття, постать читача опинилась у центрі уваги багатьох літературознавчих шкіл та напрямів, а категорія читача стала об'єктом пильного дослідження й приводом для палких дискусій серед науковців із різних країн світу. Отже, ці роки традиційно вважають періодом розвитку та становлення ТЧВ у США. Провідними й найхарактернішими представниками цього літературознавчого напрямку більшість науковців називає Стенлі Фіша, Джонатана Каллера, Девіда Блейха і Нормана Н. Голланда, які були як герменевтами і феноменологами, так і структуралістами й психоаналітиками. Спільним для їхніх теорій є одне – зосередженість на рецепції художнього твору читачем чи читацькою спільнотою.

Проте, на нашу думку, зародження зосередженої на читачеві теорії відбулося значно раніше – у 1938 р., коли вийшла друком праця «Література як дослідження» (*Literature as Exploration*) американської дослідниці Луїзи Мішель Розенблатт (Louise Michelle Rosenblatt), яка залишається актуальною й на початку XXI століття. За словами авторки, «Література як дослідження» не лише має справу з залученням до читання, але, також, повніше презентує культурні і соціальні аспекти читання як події» [7, 291]. На ювілеї Л.М. Розенблатт у 2005 р. виконавчий директор Спільки вчителів літератури Кент Вільямсон сказав: «...у 100 років вона має статус суперзірки. Чому? Тому що її ідеї та переконання є такими ж свіжими, вільними, стійкими до критики і так само захоплено сприймаються вчителями, як і багато років тому». Г.Л. Гербер у 1994 р. зазначив, що її «...вважають засновницею (піонеркою) та сучасницею у читацькому світі, праці котрої є популярними вже більше 70 років» [6, 1057].

Транзакційна теорія читацького відгуку Л.М. Розенблатт була медіатором між пануючою (починаючи з кінця 1940-х років) формалістською «ною критикою» (Джон К. Ренсом, Рене Веллек, Остін Ворренс, Клінт Брукс, Вільям Вімсагт, Монро Бердслі та ін.) і ТЧВ не лише хронологічно. Їй вдалося не тільки збалансувати взаємини між текстом і читачем у «війні» за першість у творенні значень, але й трансформувати цю дихотомію на тріаду, наголошуючи важливість намірів (інтенцій) автора, на чому, до речі, акцентував увагу Е.Д. Гірш, творець інтенційної теорії.

Проте ім'я Л.М. Розенблатт не значиться у більшості літературознавчих довідників як представниці ТЧВ, а її статті не вміщені в жодній з двох перших антологій з ТЧВ (за редакцією Джейн П. Томпкінс і Сьюзан Р. Сулейман), виданих у 1980 році, хоча обидві у передмові згадують про Л.М. Розенблатт. Сама авторка в есе «Ретроспектива і перспектива» (*Retrospect and Prospect*) зауважує, що за незрозумілих їй причин у цих антологіях не вміщено її статті «Твір як подія» (*The Poem as Event*), яка, як їй відомо, є «...першою точною атакою на «нову критику» та «...закликала до критики/літературознавства оснований на читацькому відгуку» [7, 291]. Наприклад, ось що пише Дж. Томпкінс: «Теорія читацького відгуку, можна сказати, розпочалася із дискусій А.А. Річардса про емоційний відгук у 1920-х чи з праць Д.В. Гардінга (D.W. Harding) і Луїзи Розенблатт у 1930-х; я вирішила почати цю антологію з есе Волкера Гібсона (Walker Gibson) про уявного читача (the mock reader), написаного у 1950 р., тому що воно показує як теорія читацького відгуку почала розвиватися в межах зазначених формалістською позицією» [9, x]. Далі у примітках після вступної статті упорядниці, читаємо таке: «... але я б хотіла згадати тут упущення, яке є найбільш значимими. Луїза Розенблатт заслуговує бути визнаною першою серед сучасного покоління критиків (літературознавців) у цій країні, хто емпірично описав шлях читацьких реакцій на твір та їх відповідальність за його наступні інтерпретації» [9, xxvi].

На нашу думку, з'ясування ставлення визнаних представників ТЧВ до транзакційної теорії та згадки про Л.М. Розенблатт у своїх працях є надзвичайно важливим для того, щоб визначити її значення та місце у літературознавстві США. У есе «Як розпізнати твір коли ти бачиш його» (*How to Recognize a Poem When You See One*), що міститься у книзі «Чи є текст у цьому класі?» (*Is There a Text in The Class?*) С. Фіша, провідного науковця ТЧВ, ім'я Л.М. Розенблатт зустрічається лише раз у такому контексті: «І коли можливості літературознавства, зосередженого на читачеві (reader-centered criticism), здаються під загрозою через різноманітність читачів, цій загрозі будуть протистояти заперечуючи різноманітність (Стівен Бут, Мішель Ріффатер), чи контролюючи її (Вольфганг Ізер, Луїза Розенблатт), чи захоплюючи її і перетворюючи у принцип цінності (Девід Блейх, Волтер Слатофф (Slatoff))» [5, 349]. (До речі, у книзі М. Зубрицької «Номо legens: читання як соціокультурний феномен» також один раз зустрічається ім'я Л.М. Розенблатт і саме у цій цитаті: «А якщо можливості існування критики, зосередженої на читачеві, загрожуватиме незліченна кількість читачів, то цю загрозу знейтралізує заперечення такої незліченної кількості (В. Бут, М. Ріффатер) чи контроль над цією кількістю (В. Ізер, Л. Розенблат), або її визнають і роблять засадничою вартістю (Д. Блейх, В. Слаткофф)» [1, 229]).

Девід Блейх та Норман Н. Голланд – представники так званої «школи критиків Буффало», яка з'явилась одночасно з відкриттям Центру психологічного вивчення мистецтва в Університеті м. Буффало (штат Нью-Йорк), поборники психоаналітичного підходу у межах ТЧВ. Вони стверджували, що читач підсвідомо детермінує текст згідно зі своєю індивідуальністю. Проте між цими двома вченими відбувалася полеміка з приводу того, що Н. Голланд не

підтримував концепцію Д. Блейха про «суб'єктивну парадигму». Д. Блейх, «теоретичніший із критиків школи Буффало» [2, 279] (за визначенням О.О. Цурганової), у своїй відомій праці «Суб'єктивна критика» (1978 р.) доводить, що Н.Н. Голланд і Л.М. Розенблатт мають спільні позиції щодо «...об'єктивності як тексту так і читацького досвіду, і цей досвід просто стає іншим текстом» [4, 124n] та стверджує: «Хоча його (*Н.Н. Голланда – примітка Л.А.*) погляд на проблему відрізняється від поглядів Розенблатт у деяких ключових аспектах, його основоположна концепція читання є дуже схожою: «Літературна критика ... обирає предметом дослідження не текст, а транзакцію між читачем і текстом [...]. Дійсним центром літературознавства мають бути зв'язки між особою (“self”) та текстом» [4, 111], але Л.М. Розенблатт «...прийшла до того ж висновку як і Голланд, проте набагато раніше» [4, 111n]. Натомість Н.Н. Голланд переконує, що його формулювання відрізняються від переконань Л.М. Розенблатт, тому що «вона просто робить висновки, що каузальна роль тексту у транзакції ідентична ролі того, хто сприймає» [4, 111]. Д. Блейх присвячує чотири сторінки своєї книги аналізу літературно-критичної діяльності Л.М. Розенблатт, загалом високо цінуючи її здобутки, особливо те, що вона заклала «...основи суб'єктивної критики» [4, 109], звернувши увагу на важливість читача у процесі читання й інтерпретації художнього твору. Слід зазначити, що Д. Блейх цитує лише першу книгу Л.М. Розенблатт «Література як дослідження» (1938 р.), оскільки друга, краще обґрунтована теоретично – «Читач, Текст, Твір: транзакційна теорія літературного твору» вийшла друком тільки у 1978 р., одночасно з книгою Д. Блейха.

Спершу ідею про «транзакцію» між текстом і читачем (а згодом і сам термін) Л.М. Розенблатт запозичила з філософії прагматизму Дж. Дьюї (J. Dewey) та А.Ф. Бентлі (A.F. Bentley), котрі вважали термін «інтеракція» занадто дуалістичним. На їхню думку, поняття «транзакція» має більш гносеологічне, біхевіористичне і стимулююче відгук/реакцію значення та якнайкраще підходить до означення існуючих стосунків між людською істотою та світом. Власне ця динаміка, постійна безперервна взаємодія читача, автора й тексту є характерною ознакою транзакційної теорії читацького відгуку Л.М. Розенблатт, яка категорично не підтримувала позиціонування тексту як об'єкту, а читача як суб'єкта у процесі інтерпретації: «різке розмежування об'єктивного й суб'єктивного стає недоречним, так як вони є, власне, аспектами тієї ж транзакції – читач дивиться на текст, і текст активізується читачем» [8, 18]. У процесі читання видозмінюються як текст, так і читач, «кожен певною мірою змінюється завдяки взаємостосункам» і «стають середовищем один для одного» [8, 43].

У інтерв'ю 14 березня 1999 р. Л.М. Розенблатт зізналася, що коли прочитала про «транзакцію» в книзі Дж. Дьюї і А.Ф. Бентлі «Знане і пізнане» (*Knowing and the Know*), видану у 1949 р., сказала, що «... це досконалий термін для позначення взаємозв'язків між читачем і текстом, які я постійно описую» [12] та назвала свою теорію транзакційною, тому що «...хотіла підкреслити ці динамічні зв'язки» [12]. Та й самі філософи назвали її теорію вдалим застосуванням «Знаного і пізнаного» до літератури [8, xiv].

У передмові до 5-го видання «Літератури як дослідження» читаємо: «Я вжила терміни «транзакція» та «транзакційний» для наголошення суттєвості і тексту, і читача, на протигагу іншим теоріям, які роблять одного чи іншого визначальним [8, xiv]. Загальноживаний термін «інтерація», на її думку, використовується для денотації двох відмінних сутностей, які діють один на одного, наприклад як дві кулі для більярду. У свою чергу «транзакція» «позбавлена таких механічних натяків і дозволяє наголосити на to-and-fro (туди й назад), спіральному, нелінійному, тривалому взаємному впливові читача і тексту у творенні значення» [8, xiv]. Для достеменного роз'яснення різниці між термінами «інтерація» та «транзакція», у 1985 р. Л.М. Розенблатт написала статтю «Транзакція versus інтерація: термінологічна рятівна місія».

Прогресивність її теорії у 1930-х роках полягала у тому, що до Л.М. Розенблатт ніхто не наголошував на важливості читацького досвіду у процесі творення значення. Згідно з постулатами «нової критики», котра була домінуючою літературною теорією аж до кінця 1960-х, превалювання тексту над читачем передбачало, що аналіз тексту повинен бути конкретним і об'єктивним, а не релятивістським і суб'єктивним як у рецептивній естетиці. Якщо у педагогіці транзакційна теорія мала певний резонанс, то у літературознавстві існувала майже не поміченою. Серед причин такої неуваги можна назвати такі: популярність формалізму, існування великої кількості зосереджених на тексті теорій, використання Л.М. Розенблатт американської, а не європейської філософії для обґрунтування своїх концепцій, «зневажливе ставлення до теоретиків жіночої статі» [10, 37].

Уважне, ретельне, близьке до тексту читання («close reading»), інтерес до відновлення статусу літератури як мистецтва [8, 289] споріднює теорію Л.М. Розенблатт з «ною критикою». Відмінним є те, що «нова критика» звертається виключно до тексту, натомість Л.М. Розенблатт позиціонує читача як «рівного» з текстом; значення у «новій критиці» може бути знайденим через безособовий аналіз літературної роботи як автономного об'єкта, який може бути проаналізований об'єктивно, у транзакційній теорії значення знаходять завдяки співпраці тексту з читачем (і навпаки); дослідниця уникала й заперечувала поняття родового, загального читача (a generic reader), впровадженого «ною критикою» через нехтування активною роллю окремого індивідуального читача.

Л.М. Розенблатт розробляє два основних критерії для оцінки валідності інтерпретації: по-перше, «інтерпретація читача не повинна суперечити жодній частині тексту», по-друге, «читач не має права спроектувати будь-що, для чого відсутня вербальна основа» [8, 115]. Її теорія дійсно здається дуже зосередженою на тексті, особливо, коли читаєш такі слова: «Під магнетизмом упорядкованих символів тексту, він (*читач – примітка Л.А.*) вибудовує свої ресурси і кристалізує з матеріалів пам'яті, думок і почуттів новий порядок, новий досвід, який він бачить як твір (the poem)» [8, 12]. Але все ж, «широкий діапазон прочитань можливий для одного тексту» [8, 76]. Труднощі, до речі, виникають у конкретному визначенні «ступеня обмеження» [8, 76] інтерпретації.

Спільним із теорією читацького відгуку можна назвати позиціонування читача (а саме його відгуку) важливим елементом динамічної системи Автор –

Текст – Читач та врахування особистої думки кожного читача (проте, за баченням Л.М. Розенблатт існують більш чи менш адекватні (валідні) інтерпретації). Основним розумінням будь-якого художнього твору є приховане особистісне (персональне) значення, у той час як загальне (суспільне) – це лише видима верхівка уявного айсберга.

Метою Л.М. Розенблатт було створення такої теорії читання, яка уникла б як настанов формалізму, так і повного релятивізму, і збалансувала б ролі читача і тексту у процесі творення значень. Основні позиції транзакційної теорії: валідність інтерпретації, природу літературного досвіду, зв'язки читання, інтерпретації та критики викладені у книзі «Читач, Текст, Твір (the Poem): транзакційна теорія літературного твору» (1979 р.). Ми вважаємо правильним переклад слова «the Poem» саме як «твір», так як Л.М. Розенблатт зазначає, що естетичне ставлення приведе читача до рефлексії щодо особистого, суб'єктивного відгуку на літературу, яку вона характеризує як «твір». Цей термін є центральним для її теорії. На відміну від тексту, який є набором упорядкованих лінгвістичних символів або «папір і чорнила» [8, ix], твір – літературний витвір мистецтва, створений читачем під час досвіду проживання (living through).

Сама ж книга містить сім есе з досить промовистими назвами: «Невидимий читач», «Твір як подія», «Еферентне та естетичне читання», «Пробудження твору», «Текст: відвертість та примус», «Пошук “Твору”», «Інтерпретація, оцінка, критика». Друге видання (1994 р.) було доповнене передмовою та епілогом «Проти дуалізму».

Транзакційна теорія визначає місце народження значення під час читання в особистому досвіді читача, під впливом рефлексії і самопізнання, яке моделюється у спробах артикулювати і пояснити наше розуміння, поділитися думками з іншими. У термінології Л.М. Розенблатт цей процес позначається трьома термінами: «пробудження» (the evocation) – «відгук» (the response) – «інтерпретація».

Наступним важливим поняттям її теорії є поняття позиції/ставлення («stance»), що є денотатом для внутрішнього ставлення чи мети, з якою читач звертається до тексту. Дослідниця розмежовує реакції читача на мистецькі та інформаційні тексти, зазначаючи, що обидва види читання обов'язково пов'язані з його власним досвідом і знаннями. Кожен текст може бути прочитаний або з естетичною (aesthetic stance), або з еферентною позицією (efferent stance), також можливе їх комбінування. За її переконанням, не існує двох однакових прочитань одного певного тексту (навіть коли вдруге читатиме та сама особа), позаяк ні текст, ні читач не є незмінними сутностями. Натомість, читацька позиція (reader's stance) змінюється під дією тексту і створює свій власний «твір».

При естетичній позиції, читач «першочергово переймається тим, що саме відбувається *протягом* конкретного акту читання (reading event)» [8, 24 – курсив в оригіналі]; «*читацька увага зосереджена на тому, що він переживає протягом його взаємостосунків з тим конкретним текстом*» [8, 25 – курсив в оригіналі].

Еферентна позиція (лат. *efferre* – щось виносити) відбувається тоді, коли читацька увага сконцентрована переважно на тому, до чого конкретно відсилають слова і що корисне залишиться від акту транзакції.

Читацьку позицію можна уявно зобразити у вигляді біполярного простору з еферентним ставленням до тексту з одного боку і естетичним з іншого. Еферентне ставлення апелює до загальноприйнятих, публічних (public) значень слів, а естетичне – до персонального, приватного (private) відгуку.

Базова парадигма процесу читання, на думку дослідниці, складається з:

1. реакції на «натяки» (cues) тексту;
2. адаптації еферентної чи естетичної позиції/ставлення;
3. створення пробної структури чи керуючих принципів організації;
4. пробудження очікувань, які впливають на вибір та синтез майбутнього відгуку;
5. виправдання чи спростування очікувань, або фрустрація, яка інколи призводить до перегляду структури чи, за необхідністю, до переритування;
6. пробудження подальших очікувань доти, доки (якщо все піде гаразд) не завершиться читання тексту та не буде досягнуто остаточного синтезу [8, 54].

На думку Елізабет Флінн, «найбільш привабливим у працях Розенблатт – це прямота і відсутність вузькоспеціалізованої термінології (жаргону). Вона пише не для того, щоб вразити чи заплутати, а з метою взаємодії і ясного спілкування зі своїм читачем» [11, і].

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що транзакційна теорія Л.М. Розенблатт базується на трьох основних положеннях:

- 1) адекватної валідної інтерпретації, що збалансовує авторські інтенції (поняття Е.Д. Гірша), текст та читацькі відгуки;
- 2) проголошення активної, творчої ролі читача у процесі читання і «народженні»/ «пробудженні» (evocation) «поєми» (для Л.М. Розенблатт цей термін рівнозначний поняттю літературного твору) з тексту;
- 3) пояснення читацької позиції (stance) стосовно тексту і розрізняючи еферентне (націлене на здобуття інформації) та естетичне читання.

Професор чиказького університету Вейн Бут (Wayne Booth) передмову до 5-го видання «Літератури як дослідження» (1995 р.) розпочинає зі слів: «Я сумніваюся, що будь-який інший літературознавець цього століття водночас насолодився славою за потужний вплив і зазнав такої абсурдної зневаги як Луїза Розенблатт [...]. Вона ймовірно вплинула на більшу кількість викладачів/вчителів у питаннях взаємодії з літературою, ніж будь-який інший літературознавець. Але світ літературної критики і теорії лише віднедавна почав визнавати доцільність її аргументів...» [7, vii].

Л.М. Розенблатт протягом свого довгого науково-педагогічного шляху залишилась відданою своїм переконанням і не змінила своїх поглядів стосовно того, що «пробудження» твору неможливе без читача і водночас адекватне прочитання не відбудеться без вдумливого, ретельного, близького до тексту читання. Транзакційна теорія, на нашу думку, є не просто перехідною ланкою між «текстоцентричним» формалізмом до «читачецентричних» рецептивних теорій, – це самодостатня практично дієва і теоретично обґрунтована теорія,

перевірена роками застосувань у педагогіці і літературознавстві, яка доводить свою актуальність у галузі освіти й у ХХІ столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зубрицька М. Номо legens: читання як соціокультурний феномен / Марія Зубрицька. – Львів: Літопис, 2004. – 352 с.
2. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник. – М.: Интрада – ИНИОН, 1999. – 319 с.
3. Чеснокова Г.В. Як виміряти враження від поезії або Вступ до емпіричних методів дослідження у мовознавстві / Ганна Вадимівна Чеснокова. – К.: Ленвіт, 2011. – 248 с.
4. Bleich, D. Subjective Criticism / David Bleich. – Baltimore: The John Hopkins University Press, 1981. – 309 p.
5. Fish, S. Is There a Text in This Class?: The Authority of Interpretative Communities / Stanley Eugene Fish. – Cambridge: Harvard University Press, 1980. – 394 p.
6. Herber, H. L. Professional connections: Pioneers and contemporaries in reading // R.R. Rudell, M.R. Ruddell, & H. Singer (Eds.), Theoretical models and processes of reading (4th ed.) – Newark, DE: International Reading Association, 1994. – pp.1057-1092.
7. Rosenblatt, L. M. Literature as Exploration / Louise Michelle Rosenblatt. – New York: The Modern Association of America, 1995. – 321 p.
8. Rosenblatt, L. M. The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work / Louise Michelle Rosenblatt. – Carbondale: Southern Illinois University Press, 1994. – 210 p.
9. Tompkins, J. P. (Ed.) Reader-response criticism: From Formalism to Post-Structuralism. – Baltimore: John Hopkins University Press, 1980. – 275 p.
10. Allen, C. Louise Rosenblatt and Theories of Reader-Response [Електронний ресурс] // *Reader* 20, 1988. – Режим доступу: <http://www.hu.mtu.edu/reader/online/20/allen20.html>.
11. Flynn, Elizabeth. "A Note from the Editor [Електронний ресурс] // *Reader* 20, 1988. – Режим доступу: <http://www.hu.mtu.edu/reader/online/20/note20.html>
12. Louise Rosenblatt Interview for Distinguished Visiting Scholar [Електронний ресурс] // Department of Teaching and Learning, School of Education, University of Miami, 1999. – Режим доступу: <http://www.education.miami.edu/ep/rosenblatt>.

В статье предложено рассмотрение транзакционной теории Луизы М. Розенблатт как определенное промежуточное звено между «новой критикой» и теорией читательской реакции и как самостоятельной литературоведческой теории. Доказана значимость ее теории для развития литературоведения США. Подчеркнуто именно литературно-критическую и теоретическую направленность трудов Л.М. Розенблатт, их место в истории литературной критики, определено взаимодействие с другими смежными школами и направлениями.

Ключевые слова: транзакционная теория, эфферентное и эстетическое чтение, «произведение», читательская позиция, теория читательской реакции.

The article deals with the transactional theory of Louise M. Rosenblatt, which could be seen as the link between New Criticism and Reader-response theory and at the same time as self-contained literary theory. The value of her theory for development of American literary criticism and theory is proved. Literary critical and theoretical aspects of L.M. Rosenblatt's works are emphasized, their place in the history of literary criticism and interrelations with other related schools are denoted.

Key words: transactional theory, efferent and aesthetic reading, "the poem", reader's stance, Reader-response theory